

DUURZAME INZETBAARHEID IN DE RADIOLOGIE

Ben jij fit to perform? Happy at work? En wat is je ikigai?

Adrienne van Randen

Miranda Snoeren

Denise van Beekveld

De vragen uit deze kop komen regelmatig voorbij als het om duurzame inzetbaarheid van mensen gaat. Duurzame inzetbaarheid is namelijk al jaren een thema in de maatschappij en binnen de zorg. Ook binnen de radiologie wordt er al langere tijd aandacht aan besteed. En dat is niet zonder reden.

Tijdens de Radiologendagen 2019 hoorden we van Rosanne Warmerdam over de *blue zones*. Plekken op aarde waar mensen een (letterlijk) lang en gelukkig leven leiden.¹ Waaronder Okinawa, een Japans eiland waar de meeste gezonde en actieve honderdjarigen leven, met nog altijd een reden om 's ochtends op te staan, een *ikigai*. Verder vertelde psychiater Witte Hoogendijk dat we beter kunnen leven als een beest.² Dieren raken immers niet burn-out. Met name omdat ze geen aannames doen, want zoals je wellicht weet: *assumption is the mother of all fuck ups*.

Te veel en te complex

Binnen het bestuur van de NVvR heeft duurzame inzetbaarheid eveneens al langere tijd onze aandacht. Dit blijkt onder andere uit een aantal eerder gepubliceerde voorzitterscolumns in *MemoRad*. Voormalig voorzitter van de NVvR en huidig inkomend voorzitter van de ECR, Mathias Prokop, schreef in 2021 een column over werkplezier. Daarin benoemt hij technische innovatie, het leggen van de diagnostische puzzel maar ook onze rol als consultant en behandelaar als factoren waar radiologen werkplezier uit halen. Tegelijkertijd plaatst hij daar al de kanttekening bij dat dit werkplezier onder druk staat door het toenemen van de hoeveelheid en de complexiteit van onderzoeken.

Onbedaarlijk lachen

Ook voor het huidige bestuur is duurzame inzetbaarheid een belangrijk thema. Zie hiervoor bijvoorbeeld de stukken over 'grenzen aan de zorg' in voorgaande edities van *MemoRad*.^{3,4} Op het verlanglijstje van de huidige voorzitter, Jet Quarles van Ufford, stond voor 2024 onder andere meer tijd met en voor haar collega's. Meer tijd om naar een scan te kijken, zich te verdiepen in de casus, te overleggen met een collega, maar ook meer tijd voor veel pret en onbedaarlijk lachen.⁵ Want als radiologen hebben we onze processen dus-

Werkdruk in de radiologie

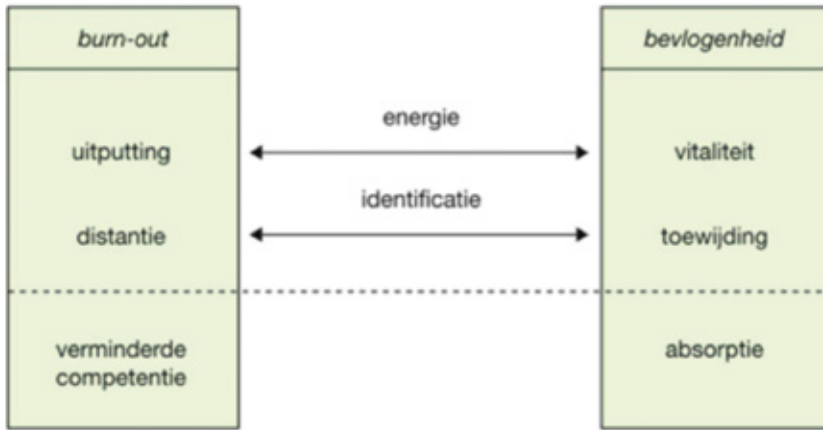
De toegenomen werkdruk voelen we allemaal. Voor die druk zijn aanwijsbare redenen, zoals de dubbele vergrijzing, minder zorgverleners voor ouder wordende en daarmee meer zorgbehoevende mensen. Door meer comorbiditeit ontstaat toename in complexiteit. Daarnaast zien we een gedragsverandering bij patiënten. Zo ziet de patiënt de zorg tegenwoordig meer als leverancier van zorgproducten. Het niet inzetten of voortzetten van diagnostiek of behandeling is hierdoor minder bespreekbaar.⁶

'Gezondheid en het welzijn van artsen zijn ook van belang voor de kwaliteit van zorg'

danig efficiënt gemaakt dat we alle lucht uit het systeem hebben geperst.

Niet onbelangrijk om te vermelden: we hebben een van de hoogst belaste medisch-specialistenuren in het ziekenhuis. Dat wil zeggen dat we meer productieve uren maken dan veel andere medisch specialisten doordat we vaak *back-to-back scans* aan het verslaan zijn, naar het multidisciplinair overleg hollen en als we terugkomen de scans mogen verslaan die ondertussen zijn gemaakt. Hoe behoud je dan werkplezier?

Daarnaast vervangt radiologie in toenemende mate invasieve diagnostiek. Hierdoor vindt een verschuiving plaats van patiëntenstromen richting de afdeling radiologie, zoals prostaat-MRI en coronair-CT. Daarbovenop is er uiteraard de toestroom van minimaal-invasieve behandelingen, zoals intra-arteriële trombectomie bij patiënten met een herseninfarct, of radiologische, oncologische ablaties, die in zes jaar tijd (van 2016-2022) met respectievelijk 124 en 88 procent zijn toegenomen.⁴

Burn-out of bevlogenheid

Werkdruk is een van de grote veroorzakers van burn-out. Dat zou kunnen verklaren dat radiologen vaker burn-out-klachten hebben: 54-72 procent (zowel diagnostisch en interventie) ten opzichte van 50 procent gemiddeld bij andere medisch specialisten.⁷

Burn-out is de tegenhanger van werkplezier, dat officieel bevlogenheid wordt genoemd. Burn-out wordt door Christina Maslach beschreven als emotionele *uitputting*, vermoeidheid, depersonalisatie of *distantie* en een *verminderde competentie* op het werk. Terwijl bevlogenheid als kenmerk *vitaliteit* heeft, waarbij mensen veel energie en (geestelijke) veerkracht ervaren, en zich sterk en fit voelen. Andere kenmerken zijn toewijding, waarbij mensen enthousiast, geïnspireerd en trots zijn, en absorptie, waarbij mensen op plezierige wijze helemaal op kunnen gaan in het werk.

ABC'tje

Werkdruk is een van de belangrijkste factoren voor burn-out, evenals verminderde autonomie en zeggenschap, en ontevredenheid over de werkomstandigheden of werkcultuur. De bewezen toegenomen werkdruk kan een oorzaak zijn voor het hoge percentage burn-out-klachten onder radiologen. Omgekeerd is gekeken naar wat artsen nodig hebben om bevlogen en gemotiveerd te kunnen werken en werkgerelateerde stress te verminderen. De hoeveelheid werk zal niet snel significant afnemen. De omstandigheden waaronder we werken, kunnen we wel aanpakken. Autonomie en zeggenschap, 'Beloning' (samenwerken in een team waarin iedereen wordt gewaardeerd en gerespecteerd) en Competentie (effectief en waardevol werk) zijn belangrijke factoren voor het behoud van werkplezier. Een ABC'tje!

Preventie van burn-out is niet alleen van belang om dokters te behouden voor de zorg, in een toch al krappe markt. Een normale werkdruk zorgt er ook voor dat we minder fouten maken. Dit is bevestigd in onderzoek uit

passie, komt professionaliteit en effectiviteit ten goede.⁹

Loopbaanmonitor

De Federatie Medisch Specialist (FMS) heeft in 2024 weer een loopbaanmonitor uitgezet onder medisch specialisten (in opleiding). In totaal hebben 313 radiologen en 55 aios radiologie gereageerd. Dat komt neer op 20 procent. Dit is iets minder dan de medisch specialisten in het algemeen (29 procent). Desalniettemin was de respons voldoende om uitgesplitste gegevens te krijgen voor de radiologen. Het merendeel van de respondenten bevond zich in de *mid-career* fase. Verder had 65,3 procent een vast contract, 27,3 procent had een tijdelijk contract met uitzicht op vast, en slechts 7,4 procent had een tijdelijk contract. Het aandeel van de respondenten in loondienst was 39 procent.

'Randvoorwaarden om te kunnen floreren als medisch specialist zijn een gezonde cultuur en normalisatie van de werkweek'

het UMCG: als afgeleide van werkdruk is gekeken naar dagen waarop radiologen meer scans versloegen dan hun eigen gemiddelde. Er werden dan meer fouten gemaakt.⁸ Daarmee zijn gezondheid en het welzijn van artsen ook van belang voor de kwaliteit van zorg. Dat artsen hun werk doen met meer com-

Ontevreden

De radiologen waren het meest tevreden over samenwerking met directe collega's (86 procent). Het meest ontevreden was men over de werkdruk: 39 procent was hierover ontevreden of zelfs zeer ontevreden. Dat was zes procent meer dan in 2022. Ook geeft 69 procent van de ►

radiologen aan meer te werken dan gewenst. Gemiddeld werken radiologen 46-50 uur, terwijl 38 procent van de radiologen aangeeft een werkweek tussen de 36 en 40 uur te ambiëren. Deze percentages komen overeen met het percentage voor alle medisch specialisten. Wellicht niet verrassend is dat 32 procent van de radiologen ontevreden is over de werk-privébalans. Dit is iets meer in vergelijking met alle medisch specialisten (26 procent). Er is een hoge correlatie tussen veel werkdruk en weinig werkplezier. De individuele vragen die gaan over werkplezier/bevlogenheid, worden veelal wel positief beantwoord (zie grafieken op pagina 23).

Toekomst

In het visietraject MS2035 van de FMS is werkplezier een van de zeven thema's. Het stelt dat in 2035 de medisch specia-

Deze afbeelding hoort bij de grafieken op pagina 23.

thema's in het ziekenhuis en het rooster biedt flexibiliteit, afhankelijk van de individuele behoefte en levensfase.

Dit is in lijn met de factoren die in het algemeen worden genoemd om burn-out te voorkomen (en dus werkplezier te behouden). De medisch specialist zelf draagt ook bij aan de verminderde registratielast, neemt de kwaliteit van zorg als

Met het plezier, de onderlinge sfeer en de zichtbaarheid zit het over het algemeen wel goed. Ook lijkt de diversiteit in activiteiten geen probleem. Echter, flexibiliteit in onder andere werktijden, duurzaam roosteren en het behapbaar houden van de hoeveelheid werk, lijken de troeven om als afdeling goed te blijven zorgen voor elkaar!

'Radiologen hebben flexibiliteit, diversiteit en een goede balans tussen werk en privé nodig om duurzaam inzetbaar te zijn'

list vitaal en bevlogen is! Randvoorwaarden om te kunnen floreren als medisch specialist zijn een gezonde cultuur en normalisatie van de werkweek. Het werk, inclusief de niet-patiëntgebonden taken, moet passen in de werkweek. De cultuur bewaakt het welzijn van de medisch specialist en geeft autonomie. Medisch specialisten besluiten mee over relevante

leidraad en draagt bij aan voorbeeldgedrag en cultuur. Samenvattend is de visie van de FMS op het werkplezier van de medisch specialist in 2035: *wij, medisch specialisten, zorgen goed voor de patiënt, maar ook voor onszelf, en onze verantwoordelijkheid reikt verder dan onze spreekkamer.*

Flexibiliteit

Tijdens de afgelopen Radiologendagen van mei 2024, vroeg het bestuur van de NVvR wat de aanwezigen nodig hebben om duurzaam inzetbaar te zijn, nu en in de toekomst.

Er waren kwamen 366 antwoorden uit de zaal. Het antwoord dat er met kop en schouders boven uitstak (93 stemmen), was flexibiliteit. Andere veel gegeven antwoorden waren: plezier/sfeer, diversiteit in activiteiten en een goede werk-privébalans.

namens het NVvR-bestuur

Adrienne van Randen

radioloog Amsterdam UMC

Miranda Snoeren

radioloog Radboudumc

Denise van Beekveld

aios radiologie Erasmus MC

Referenties

1. In gesprek met Rosanne Warmerdam over bleu zones, Memorad 2019-4.
2. De Rek, W. & Hoogendijk, W. (2012). *Leef als een beest*. Uitgeverij Balans.
3. Grenzen aan de zorg MemoRad 2023-3.
4. Grenzen aan de zorg 2, MemoRad 2024-3.
5. Voorzitterscolumn, MemoRad 2023-4.
6. De zorg knelt ook in de beeldvormende diagnostiek, KPMG. 2024.
7. Fawzy, N.A., Tahir, M.J., Saeed, A., et al. Incidence and factors associated with burnout in radiologists: A systematic review. *Eur J Radiol Open*. 2023 Oct 23;11:100530.
8. Kasalak, Ö., Alnahwi, H., Toxopeus, R., et al. Work overload and diagnostic errors in radiology. *Eur J Radiol*. 2023 Oct;167:111032.
9. West, M. and Coia, D. (2019). Caring for doctors caring for patients.